

Oponentský posudek k bakalářské práci s názvem [dac~], [part_render], [bang] Adély Kudlové

Michal Cáb

Při prvním zběžném kontaktu s hlavním titulem práce jsem se domníval, že půjde o text, který se bude věnovat problematice programovacího jazyka Pure Data – jak by ostatně mohla napovídat vypůjčená terminologie. Podtitul práce ovšem uvádí, že se text bude zaobírat principy otevřeného software v umění a společnosti. Takto velkorysá a obecná téma je překvapením při celkovém objemu práce, jež je rozprostřena do čtyř kapitol¹ s názvy *Open source – problematika otevřenosti* (3 strany), *Základní pojmy* (7 stran), *Software a umění* (5 stran) a *Software a společnost* (6 stran). Již v tomto bodě bych rád vyjádřil určitou pochybnost, která se týká možnosti takto široké a spletité téma adekvátně pojednat. V úvodu Adéla zmiňuje, že důležité je „nejen umět software ovládat, ale také pokusit se porozumět alespoň částečně tomu, co je v jeho pozadí.“ To je bezesporu dobré východisko pro teoretickou studii. Nicméně k tématu a východisku, jež autora motivuje k teoretickému průzkumu je třeba připojit i odpovídající metodologii. Pokoušel jsem se napříč textem nějakou metodologii/rámec/názor, z něhož by bylo zjevné že autorka kriticky zaujímá určitou pozici a z ní dává textu tvar, najít. Možná jsem hledal špatně, ale bohužel jsem nic takového nenalezl. Prvním návrhem k rozpravě nad obhajobou práce by tedy mohlo být téma metodologie.

Bakalářskou práci, motivovanou snahou o porozumění „pozadí software“, lze uchopit jako příležitost k zorientování se v dané problematice – jako propedeutiku, která autorovi v dané oblasti zjedná základní předporozumění. V tomto ohledu mám dojem že práce autorce přeci jen trochu posloužila: zmiňuje zde řadu důležitých pojmů a distinkcí (např. onen často špatně chápaný význam pojmu „free“)². Ale v některých případech výběr považuji za trochu krkolomný a umělejší. Jaký je např. důvod v souvislosti s pojmem open-source nutné zmiňovat pojmy jako wetware a hardware? Výběr pojednávaných témat na mě působí spíš jako shluk informací, než jako strukturované a postupně prohlubované pojmy, které by euklidovskými vrstvy složitější konstrukce na jednoduchých axiomech.

Situaci by Adéle snad usnadnilo to, kdyby kromě jasně vymezené metodologie provedla také tematickou redukci a zaměřila se pouze na jeden aspekt spojený s problematikou otevřeného software a např. jeho užití v oblasti umělecké tvorby. I to je ale ještě pořád poměrně obecné a široké téma. Zkrátka: domnívám se, že pojednat témata zmíněná v podtitulu práce – a to navíc v rozpětí mezi úhly pohledu umění, práva, etiky a filosofie (jak sama autorka v úvodu praví) – je spíš výzvou k celoživotnímu bádání. V případě bakalářské práce je tematická redukce víc než žádoucí.

Následující řádky budou z mé strany také spíš shlukem než strukturovanou kritikou, nicméně snad mohou posloužit k rozvinutí diskuse v rámci obhajoby. Tedy: v textu autorka hovoří o software jako o produktu dematerializovaného společenství. Co tím má přesně ale na mysli? Odkazují zde na diskusi, která proběhla na poli softwarových studií a pojem dematerializace do určité míry demytologizovala (digitalizovaná data jsou stále fakticky fixována v materiální bázi). Dále: polemizoval bych s tím, že je Alan Turing zakladatelem informatiky (zde je situace mnohem složitější). Jistě je ale autorem konceptu Turingova stroje – a ano elektronika k sestavení počítače není potřeba protože pro Turinga byl jeho stroj „pouhým“ matematickým pojmem, který mu měl pomoci k vyřešení tzv. *Entscheidungsproblemu*. Argumentovat existencí „dřevního“ počítače zde nemá moc smysl, protože Turingův stroj bude „fungovat“ i bez navázání na materiální bázi jakéhokoliv druhu (opomím wetware). Dále: nerozumím proč je ve výčtu free software fragmentů uváděna kromě textového editoru i grafická karta. Dále: nejsem si zcela jistý tvrzením, že Miller Puckette naprogramoval Pure Data jako *nádstavbu* pro Max. Dle mých informací Puckette naprogramoval PD v *návaznosti* na Max/MSP jako autonomní programovací jazyk, který je narozdíl od Max/MSP otevřený. Nicméně je pravdou že paradigma

¹Úvod a závěr zde opomím.

²V návaznosti na Stallmana víme, že nejde o význam „free beer“ ale spíš o význam ve smyslu „free society“.

a syntax jazyků jsou v zásadě identické. Dále: dichotomie hardware a software se jeví poněkud problematickou po vynalezení elektronické součástky jakou je memristor. Dále: proč je v kapitole o vztahu software a umění uveden pouze jeden příklad a to právě PD? Zde ještě odbočím a dodám, že práci by obecně prospělo více konkrétních příkladů, díky kterým by bylo téma uchopitelné v určité „blízkosti“. (Dojem: domnívám se, že Adéle nechyběla původní motivace a určitá fascinace, ale trocha konkrétní praxe a konfrontace s oblastí vývoje software v duchu open-source. Pak by bylo možné poukázat na řadu problémů „ze spoda“ a pustit se do kritiky a demytologizace pojmů, které jsme si už zvykli vnímat v nánosu „klasických učebnicových“ definic. Stačilo by pobýt v rámci vývoje chvíli na GitHubu. A zde se omlouvám ale dopřeju si ještě jednu odbočku z uzávorkovaného dojmu – zajímavým tématem k analýze by byla např. problematika kapitalizace open-source firmami jako Google, Apple a Microsoft.)

Obecně mi v práci chybí kritická a polemická vrstva. Text by si zasloužil také trochu důslednější gramatickou (algoritmus) i typografickou korekturu (psaní uvozovek, pomlček, zalomení řádků). Pozitivně hodnotím bibliografii. Navzdory vši kritice považuji práci za obhajitelnou a domnívám se, že minimálně nějakou propedeutickou funkci pro Adélu měla. Zároveň bych autorku tímto rád povzbudil a ponoukl k hlubšímu ponoru do tak krásné oblasti, kterou svět otevřeného a svobodného software může být.

V rámci škály navrhuji komisi ke zvážení hodnocení mezi stupni C a D.

Michal Cáb